

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ТА ПІДТРИМКИ МСП

1.1. МІСЦЕ МСП В ІННОВАЦІЙНИХ ВІДНОСИНАХ ТА ПІДТРИМКА СТАРТАПІВ (ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Для України зараз гостро стоїть питання ефективного економічного розвитку. Досвід більш успішних європейських, американських та азійських країн демонструє значну роль у працевлаштуванні людей та збільшенні валового внутрішнього продукту МСП. Також невеликий формат підприємництва найбільш зручний для відкриття стартапів, інноваційних підприємств, здатних здійснювати науково-дослідні розробки та/або освоювати їх, комерціалізувати готові інноваційні продукти і у разі успіху також приносити значні податкові надходження державі та соціально-економічний ефект суспільству. Пояснюється популярність МСП також тим, що саме таку форму підприємництва найбільш легко започаткувати та навчитися бути підприємцем, задля заохочення відкриття і розвитку МСП, як правило, органи державної влади та місцевого самоврядування передбачають різноманітний спектр засобів та правових механізмів підтримки. І від ефективності, системності та ґрунтовності таких засобів, механізмів підтримки залежить успішність економічного зростання як окремих МСП, так і окремих регіонів і держави в цілому.

В Україні є законодавчо закріплений підхід до визначення МСП. Основним нормативним актом є Закон України, який для визначення термінів відсилає до Господарського кодексу України (далі – ГК України). Зокрема, в абз. 2 п. 3 ст. 55 ГК України, МСП, в тому числі мікропідприємництва відповідають наступним критеріям:

Суб'єктами мікропідприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України (далі – НБУ);

юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми (далі – ОПФ) та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.

Суб'єктами малого підприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ;

юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої ОПФ та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.

Основними факторами визначення МСП в Україні є:

Таблиця № 1.

Категорія компанії	Кількість персоналу	Річний дохід
Мікро	≤ 10 осіб	≤ 2 млн. євро
Малі	≤ 50 осіб	≤ 10 млн. євро
Середні	< 250	≤ 50 млн. євро

МСП відповідають критеріям Рекомендацій Європейської Комісії для визначення мікро-, малих та середніх підприємств (далі – ММСП) (Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance) (notified under document number C(2003) 1422), але в більшості випадків регулювання не відповідає рекомендаціям Європейської комісії, а саме в Повідомленні комісії Раді, Європейському парламенту, Європейському економічному та соціальному Комітету та Комітету регіонів – «спочатку подумай про мале» – «Закон про Малий бізнес» Європа (Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – «Think Small First» – A “Small Business Act” for Europe {SEC(2008) 2101} {SEC(2008) 2102} /* COM/2008/0394 final */).

Разом з тим не сформовано до сьогодні правове поняття стартапів, тому у дослідженні процеси та нормативно-правове регулювання сприяння та підтримки розвитку МСП повинно розглядатися нерозривно з підтримкою стартапів, за виключенням тих випадків, які у законодавстві передбачають спеціальні норми для діяльності підприємців та організації ними стартапів.

Наразі нормативно-правову базу дослідженої сфери складають Конституція України від 28 червня 1996 р., ГК України № 436-IV від 16.01.2003, Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003, ст. 378 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (далі – ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014, Закони України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-VI від 22.03.2012, «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» № 2157-III від 21.12.2000, «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04.07.2002, «Про наукову і науково-технічну діяльність» №848-VIII від 26.11.2015, «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014, «Про наукові парки» № 1563-VI від 25.06.2009, «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» № 991-XIV від 16.07.1999, «Про індустріальні парки» №5018-VI від 21.06.2012, «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 433-IV від 16.01.2003, «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» № 2623-III від 11.07.2001, «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» № 143-V від 14.09.2006, щорічні Закони України «Про Державний бюджет» та низка підзаконних правових актів, таких, як: Постанова Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Деякі питання організації діяльності технологічних парків» № 1657 від 29.11.2006, Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Комісію з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів» № 1219 від 06.08.2003, Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» України № 504-р від 24.05.2017 та інші.

Також існують ряд перспективних законопроектів, які частково передбачають різні засоби і пропозиції покращення інвестиційного клімату, створення сприятливіших умов розвитку МСП і стартапів в Україні та її містах. Зокрема, проекти Законів України: «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки стартапів».

Крім того, актуальні пропозиції стимулювання розвитку МСП, інноваційної діяльності загалом і стартапів зокрема містить Стратегія розвитку МСП в Україні на період до 2020 року (від 24 травня 2017 р. № 504-р), також слід зазначити проекти підзаконних нормативно-правових актів, таких, як: проект Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року», проект Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації», проект розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» та інших.

При визначенні складу суб'єктів інфраструктури підтримки МСП, в тому числі інноваційного підприємництва, ми виходимо з наявних випадків закріплення в законодавстві України відповідних норм, зокрема, в Законі України «Про інноваційну діяльність» № 5460-17 від 05.12.2012 та Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-17 від 22.03.2012. Але таке закріплення не може бути обмеженим для визначення додаткових суб'єктів та елементів.

Базове державне регулювання повинно починатися із засад, закладених у Основному Законі – Конституції України та ключових міжнародних договорах, які мають значення для розвитку конкретної сфери, у нашому випадку – підприємництва загалом та інноваційного підприємництва зокрема.

Конституція України містить основну гарантію права кожної особи на заняття підприємницькою діяльністю та встановлює, що виключно законами України можуть визначатися правові засади і гарантії підприємництва, надає територіальним громадам право об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби. Органам місцевого самоврядування Конституція України також надає повноваження управляти майном, що є в комунальній власності; затверджувати програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролювати їх виконання; утворювати, реорганізовувати і ліквідувати комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснювати контроль за їх діяльністю; вирішувати інші питання місцевого значення, віднесені Законом України «Про місцеве самоврядування» до їхньої компетенції.

Глава 10 Угоди про асоціацію України з ЄС «Політика у сфері промисловості та підприємництва» починається зі ст. 378. Відповідно до цієї статті підкреслюється необхідність приділення особливої уваги в удосконаленні політики щодо МСП: «сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покращують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до МСП. Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС та повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку МСП та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів та практики в цих сферах». Таким чином Україна взяла на себе зобов'язання оновлювати свою політику стосовно підприємництва з урахуванням політики ЄС, міжнародних принципів і практики, усталеної в усьому світі.

Діюче законодавство України, на жаль, не є одноставним у цій сфері та передбачає або декларативні норми, для яких не передбачено правового механізму їх реалізації або містить спеціальні правові норми для розвитку і підтримки МСП, проте на їх виконання не виділяються достатньою мірою бюджетні кошти чи програми та стратегії виконуються лише частково. Докладніше про окремі засоби та правові механізми підтримки як МСП загалом, так і окремих суб'єктів інноваційної інфраструктури буде йти мова у подальших розділах із пропозиціями удосконалення як нормативно-правової бази, так і політики органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

На регіональному та місцевому рівнях міські ради у містах та місцеві державні адміністрації (в першу чергу обласні) також відіграють значну роль у безпосередньому сприянні та реальному, відчутному стимулюванні розвитку МСП та стартапів. З цією метою створюється низка стратегій та програм підтримки різних напрямів.

Основним інструментом планування державної підтримки МСП на обласних та місцевих рівнях нашої держави є Програми розвитку підприємництва. Вони передбачають вирішення ключових завдань у сфері підтримки бізнесу у регіонах та містах нашої держави. Розробка місцевих та регіональних програм здійснювалась відповідно до Законів України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про адміністративні послуги», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про місцеві державні адміністрації», Указу Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», на підставі ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», керуючись ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», з урахуванням основних положень Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженої постановою КМУ від 06.08.2014 № 385 та направлених на сприяння розвитку МСП.

Наявні наступні програми, що знаходяться у відкритому доступі:

1. Програма посилення конкурентоспроможності МСП м. Вінниці на 2017-2020 роки (Рішення виконавчого комітету міської ради від 13.04.2017 р. № 844 м. Вінниця, зміни від 30.11.2017 р. № 2743 м. Вінниця);

2. Комплексна програма розвитку МСП у Житомирській області на 2017-2020 роки (Рішення обласної ради від 22.12.2016 № 417);

3. Програма розвитку МСП в місті Запоріжжі на 2017–2021 роки (Рішення міської ради 30.08.2017 №45);

4. Програми по м. Івано-Франківську:
 - Порядок надання фінансово-кредитної підтримки суб'єктам господарювання в місті Івано-Франківську (Рішення Івано-Франківської міської ради);
 - Програма підтримки малого підприємництва в м. Івано-Франківську на 2017–2018 роки (Рішення Івано-Франківської міської ради)
 - Положення про конкурсний відбір стартапів для реалізації у місті Івано-Франківську (Рішення Івано-Франківської міської ради);
5. Регіональна цільова програма розвитку МСП в Івано-Франківській області на 2017–2018 роки (Рішення Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2016. № 401-12/2016 м. Івано-Франківськ);
6. Програми по м. Києву:
 - Концепція «КИЇВ СМАРТ СИТИ 2020» (Рішення Київської міської ради від 21.11.2017);
 - Комплексна міська цільова програма «Електронна столиця» на 2015–2018 роки (Рішення Київської міської ради зі змінами від 28 липня 2016 року N 862/862);
7. Програма розвитку МСП у Київській області на 2017–2018 роки (Розпорядження голови Київської обласної державної адміністрації);
8. Регіональна програма розвитку МСП в Кіровоградській області на 2016–2018 роки (Рішення Кіровоградської обласної ради сьомого скликання);
9. Програма розвитку МСП у м. Кіровограді на 2016–2020 роки (Рішення Кіровоградської міської ради);
10. Програма сприяння розвитку підприємництва у м. Львові на 2017–2019 роки (Рішення Львівської міської ради);
11. Програма підвищення конкурентоспроможності Львівської області (Рішення Львівської обласної ради);
12. Програма розвитку МСП у м. Миколаєві на 2017–2018 роки (Рішення Миколаєвської міської ради);
13. Комплексна програма розвитку МСП у Полтавській області на 2017–2020 роки (Рішення Полтавської обласної ради);
14. Програма підтримки МСП в м. Суми на 2017–2019 роки (Рішення Сумської міської ради від 30 листопада 2016 року № 1451-МР);
15. Програма розвитку МСП в м. Тернополі на 2017–2018 роки (Рішення міської ради від 16.12.2016 р. №7/13/17);
16. Обласна програма розвитку МСП на 2017–2018 роки (Рішення Тернопільської обласної ради від 22 грудня 2016 року №440);
17. Програма підтримки та партнерства між Ужгородською міською радою та суб'єктами малого і середнього бізнесу на 2017–2018 роки (Рішення Ужгородської міської ради м. Ужгород);
18. Програма підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018-2022 роки (рішення 16 сесії Харківської міської ради 7 скликання від 08.11.2017 № 834/17);
19. Харківська міська програма інвестиційної діяльності та іміджевих проектів на 2017–2020 роки;
20. Програма сприяння розвитку МСП в Харківській області на 2016 – 2020 роки (Рішення обласної ради від 08 вересня 2016 року № 245-VII VII сесія VII скликання);
21. Стратегія розвитку МСП Черкаської області на 2017–2020 роки (Рішення обласної ради від 09.06.2017 № 15-29/VII);
22. Програма підтримки МСП у м. Чернігові на 2017–2020 роки (Рішення міської ради «30» листопада 2016 року № 13/VII 3);
23. Обласна програма розвитку МСП на 2017–2020 роки (Рішення сьомої сесії Чернігівської обласної ради сьомого скликання від 20 грудня 2016 року № 6-7/VII).

Огляд окремих програм на обласному та місцевому рівнях з питань органів та організацій, відповідальних за реалізацію програм та формування інфраструктури розвитку підприємництва, в тому числі МСП.

ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ОБЛАСНОГО РІВНЯ

Таблиця № 2. Інформація в окремих комірках відсутня у зв'язку з відсутністю її у відповідних Програмах.

№	Обласні програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
1.	Порядок використання коштів Донецького обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів МСП	Департамент економіки облдержадміністрації		Кошти обласного бюджету	
2.	Стратегія розвитку МСП Черкаської області на період до 2020 року		Відсутній ефективно діючий Регіональний центр розвитку підприємництва. Спрямовані створити єдину платформу щодо отримання потрібної інформації про грантові програми та залучення представників малого та середнього бізнесу до міжнародних грантових проектів на базі веб-порталу для підприємців. Спрямовані забезпечити фінансово-кредитну підтримку роботи обласного фонду підтримки підприємництва по Черкаській області та створення відділень фонду в м. Умань та м. Золотоноша		
3.	Програма розвитку МСП в Закарпатській області на 2017–2018 роки	Департамент економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації			Контроль здійснює перший заступник голови обласної державної адміністрації та профільна постійна комісія обласної ради з питань розвитку бізнесу, виробничої інфраструктури, банківської діяльності та інвестицій.

№	Обласні програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
4.	Миколаївська обласна державна адміністрація	Департамент економічного розвитку та регіональної політики Миколаївської обласної державної адміністрації		Одержувачем бюджетних коштів є установа «Регіональний фонд підтримки підприємництва в Миколаївській області»	Відповідальний виконавець - Департамент економічного розвитку та регіональної політики Миколаївської обласної державної адміністрації
5.	Комплексна програма розвитку МСП у Житомирській області на 2017–2020 роки	Організацію виконання Програми здійснює обласна державна адміністрація, її структурні підрозділи спільно з територіальними представництвами центральних органів державної виконавчої влади, які розробили відповідні заходи Програми. Контроль за виконанням Програми здійснює Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Житомирська обласна рада		Державний бюджет, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, обласний, районні, міській бюджети, кошти громадських організацій та об'єднань підприємців, кошти підприємців, кошти міжнародних фінансових організацій, інших установ, підприємств, організацій	Головний замовник Програми: Житомирська обласна державна адміністрація Головний розробник Програми: Департамент економічного розвитку, торгівлі та міжнародного співробітництва Житомирської обласної державної адміністрації Співрозробники: Департаменти, управління облдержадміністрації, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, райдержадміністрації та міськвиконкоми, громадські організації та об'єднання підприємців, наукові установи, суб'єкти МСП
6.	Регіональна програма розвитку МСП у Кіровоградській області на 2016–2018 роки	Департамент економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій Полтавської облдержадміністрації	Збільшення податкових надходжень до бюджету області від діяльності суб'єктів підприємництва; підвищення соціальної відповідальності малого та середнього бізнесу; створення ефективної, прозорої взаємодії між владою та бізнесом; забезпечення ефективної реалізації державної регуляторної політики; концентрація інформаційних ресурсів;	Державний бюджет, місцевий бюджет, кошти Регіонального фонду підтримки підприємництва в області	Контроль за виконанням Програми здійснюється обласною державною адміністрацією та обласною радою

1.1. Місце МСП в інноваційних відносинах та підтримка стартапів (правовий аспект)

№	Обласні програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
			створення для суб'єктів МСП, які знаходяться і працюють на території області, максимально сприятливих умов для вільного доступу до ресурсно-інформаційних баз; сприяння у залученні кадрів через: існуючі програми Полтавського обласного центру зайнятості, профілюючи навчання, перекваліфікацію кадрів, курси підвищення кваліфікації для суб'єктів господарювання.		Виконавці: Департамент економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації та його структурні підрозділи
7.	Програма сприяння розвитку МСП в Харківській області на 2016–2020 роки	Харківська обласна державна адміністрація		Харківський регіональний Фонд підтримки підприємництва (комунальне підприємство, створено відповідно до Указу Президента України від 12 травня 1998 року № 456 «Про державну підтримку малого підприємництва»). Фонд є бюджетною установою та не має на меті одержання прибутку).	
8.	Комплексна програма розвитку МСП у Полтавській області на 2017–2020 роки			Фінансування заходів Програми здійснюється за рахунок коштів обласного бюджету, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, міжнародної технічної допомоги, грантових коштів, спонсорські кошти бізнес еліти області, громадських організацій та інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством України.	

**ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА
МІСЬКОГО РІВНЯ**

Таблиця № 3.

№	Міські програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
1.	Програма розвитку МСП в місті Чернівцях на 2015–2016 роки			Місцевий бюджет	Організацію програми здійснює департамент економіки міської ради
2.	Програма сприяння розвитку підприємства м. Хмельницького на 2017–2018 роки	Контроль здійснює комісія з питань соціально-економічного розвитку, інвестиційної політики та дерегуляції	На 2018 рік планується створення 1 технопарку, 1 лізингова центру, 4 фінансово-кредитних установи	Місцевий бюджет, залучені кошти, цільові кошти міжнародних фінансових організацій, кошти Фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття	Відповідні підрозділи Хмельницької міської ради, а також Центр підтримки малого підприємництва
3.	Програма розвитку МСП у місті Одесі на 2016–2018 роки			Місцевий бюджет	Координацію ходу виконання Програми покладено на департамент економічного розвитку Одеської міської ради Контроль за виконанням заходів Програми здійснює постійна комісія Одеської міської ради
4.	Програма підтримки МСП у м. Луцьку	Контроль за цільовим використанням коштів здійснюється управлінням розвитку підприємства та реклами та постійною комісією з питань торгівлі, послуг та розвитку підприємства Луцької міської ради		Місцевий бюджет	Координацію та контроль за ходом виконання Програми здійснює управління розвитку підприємства та реклами Луцької міської ради
5.	Програма розвитку МСП у місті Житомирі на 2013–2015 роки			Державний та місцевий бюджет	Відповідальним виконавцем програми є департамент економічного розвитку міської ради

1.1. Місце МСП в інноваційних відносинах та підтримка стартапів (правовий аспект)

№	Міські програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
6.	Положення про фінансово-кредитну підтримку суб'єктів МСП у м. Києві	<p>Головний розпорядник бюджетних коштів – Департамент промисловості та розвитку підприємництва.</p> <p>Відбір банків-партнерів та моніторинг їх фінансового стану здійснює Німецько-Український фонд</p>		Фінансово-кредитна підтримка надається шляхом часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами з бюджету міста Києва, що надаються банками-партнерами, з метою сприяння розвитку МСП, зростання показників добробуту населення виконавчого органу Київської міської ради	Контроль цього рішення покладено на постійну комісію Київської міської ради з питань торгівлі, підприємництва та регуляторної політики та на постійну комісію Київської міської ради з питань бюджету та соціально-економічного розвитку
7.	Комплексна київська міська цільова програма сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки	Департамент промисловості та розвитку підприємства виконавчого органу Київської міської ради		Цільові кошти бюджету м. Києва, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, кошти фінансово-кредитних установ, власні кошти суб'єктів підприємництва, кошти або технічна допомога міжнародних організацій	Відповідальний виконавець – Департамент промисловості та розвитку підприємства виконавчого органу Київської міської ради Учасники – Київський міський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, КоМУнальна установа виконавчого органу Київської міської ради, Громадські організації промисловців і підприємців, Громадські організації жінок, організації роботодавців
8.	Програму підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки	Контроль за виконанням рішення покладено на постійні комісії Харківської міської ради з питань промисловості, економічного розвитку та власності, з питань планування, бюджету і фінансів та секретаря Харківської міської ради.		Бюджетні кошти та інші джерела фінансування, передбачені чинним законодавством України	Головний розробник Програми: Департамент адміністративних послуг та споживчого ринку Харківської міської ради

Аналіз засобів підтримки МСП та розвитку інфраструктури на прикладі програмних документів м. Києва та м. Харкова

Місто Київ

(на підставі Комплексної Київської міської цільової програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки)

Особливо заслуговує уваги Комплексна Київська міська цільова програма сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки.

Комплексний характер та взаємопов'язаність завдань розвитку економіки, як встановлено, обумовили необхідність розробки відповідної Комплексної програми, що складається із трьох підпрограм:

Підпрограма 1. Київська міська цільова програма сприяння розвитку МСП на 2015–2018 роки.

Підпрограма 2. Київська міська цільова програма розвитку промисловості на 2015–2018 роки.

Підпрограма 3. Київська міська цільова програма сприяння розвитку споживчого ринку на 2015–2018 роки.

В Підпрограмі 1. Київська міська цільова програма сприяння розвитку МСП на 2015–2018 роки, виділяються наступні напрями:

- 1) Дерегуляція господарської діяльності та реалізація державної регуляторної політики.
- 2) Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка.
- 3) Інформаційно-консультативне, ресурсне та освітнє забезпечення МСП, розвиток інфраструктури його підтримки.
- 4) Підтримка підприємницької ініціативи громадян.
- 5) Запровадження державно-приватного партнерства, сприяння інноваційній та експортній діяльності суб'єктів МСП.

Пропонується створення та обслуговування інтернет-ресурсу «Он-лайн платформа фінансово-кредитної підтримки суб'єктів МСП».

Підтримка створення та діяльності об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва, впровадження ефективних інструментів для формування сприятливого бізнес-середовища здійснюється шляхом:

– підтримка розвитку та диверсифікації діяльності КП «Київський міський бізнес-центр» (Інформація по фінансуванню комунального підприємства, види діяльності, статутні документи та правові засади організації діяльності на сайті та у відкритому доступі відсутні), в тому числі:

- реалізація проекту «Бізнес-інкубатор Київського міського бізнес-центру»;
- розвиток діяльності Центру по наданню послуг суб'єктам підприємництва (інформація в реєстрі відсутня);
- забезпечення функціонування молодіжного бізнес-інкубатора на базі Київського молодіжного центру праці (у реєстрі інформація відсутня, позиціонує себе як підрозділ Київської міської державної адміністрації, на сайті присутня лише контактна інформація) та його представництв у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) м. Києва.

Слід відмітити існування **Положення про фінансово-кредитну підтримку суб'єктів МСП у м. Києві.** Відповідальним органом є Департамент промисловості та розвитку підприємництва Київської міської ради. Відповідно до даного Положення регулюються співпраця банків з Німецько-Українським фондом (утворений відповідно до Указу Президента України від 01 червня 1998 року № 574/98 «Про Німецько-Український фонд», постанови КМУ від 19 квітня 1999 року № 628 «Про Німецько-Український фонд») для здійснення кредитування. Німецько-Український фонд надає фінансові кредити за рахунок власних коштів прийнятним банкам-партнерам для подальшого кредитування суб'єктів МСП.

Також, для більш ефективного розвитку підприємництва в м. Києві запровадили Концепцію «Київ SMART СІТІ 2020» (рішення Київської міської ради від 21.11.2017 № 500/3507). Концепція створена відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» для подальшого інфраструктурного, інноваційного, технологічного, соціального розвитку міста Києва.

Основними цілями є:

- Забезпечити діяльність експертної ради «Київ Смарт Сіті» при Київській міській державній адміністрації;

- Розробити стратегію та стандарти Київ Смарт Сіті з активною участю громадськості та інноваційного бізнесу;
- Сформувавати офіс міського голови «Смарт Сіті», який здійснюватиме централізацію управління в галузі інновацій та інформаційних технологій;
- Розробити та впровадити прозору модель державно-приватного партнерства для реалізації своїх проектів;
- Брати участь у створенні сучасних форм приватно-державного партнерства для реалізації Концепції;
- Сприяти покращенню інвестиційної та інноваційної привабливості Києва.

Інфраструктурно-інформаційне забезпечення:

Удосконалення системи ресурсної, інформаційно-консультативної та аналітичної підтримки суб'єктів МСП, яка включає в себе надання підприємцям інформаційно-консультативної допомоги для забезпечення їх учасників у процедурах закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти:

- створення «Сторінки підприємця» на єдиному веб-порталі територіальної громади міста Києва (www.kievcity.gov.ua);
- визначення пріоритетних для міста напрямів розвитку підприємницької діяльності шляхом дослідження рівня насиченості ринків товарів та послуг м. Києва;
- організація та проведення Київського міського конкурсу бізнес-проектів та бізнес-планів з надання підтримки для розвитку бізнесу в пріоритетних для міста напрямках;
- проведення засідань за круглим столом та інформаційних семінарів для підприємців;
- забезпечення функціонування районних (міжрайонних) центрів інформаційно-консультативних послуг для суб'єктів підприємництва за участі ресурсів районних громад;
- сприяння розвитку мережі бізнес-центрів, надання їм інформаційно-методичної підтримки, налагодження активного співробітництва між ними та органами влади міста і районів.

Конкурси та додаткове фінансування розвитку МСП:

1. Проведення заходів з нагоди Дня підприємця та конкурсу «Молодий підприємець року» з відзначенням переможців;
2. Підвищення кваліфікації та освітнього рівня підприємців та державних службовців:
 - залучення суб'єктів господарювання до участі в міжнародному проекті «East Invest», який реалізується Київською торгово-промисловою палатою за сприяння Європейської комісії;
 - реалізація спільно з Міністерством економічного розвитку та торгівлі Програми заходів з підготовки управлінських кадрів для сфери підприємництва («Українська ініціатива») в м. Києві.

Місто Харків

Програма підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки

Програма визначає основні шляхи реалізації на міському рівні державної політики розвитку підприємництва, у тісному зв'язку з активною регіональною політикою, політикою зайнятості населення та інвестиційно-інноваційними напрямками розвитку міста, вона також спрямована на посилення ролі органів місцевого самоврядування в процесі підтримки підприємництва, підвищення його значущості у соціально-економічному розвитку міста і є дієвим інструментом вирішення актуальних питань підприємництва.

Програма сприятиме формуванню позитивного бізнес-середовища міста, одним із шляхів якої планується оновлення та удосконалення електронного сервісу «Допомога підприємцю».

Заходи, передбачені Програмою:

Забезпечення інформаційної й організаційної підтримки бізнес-структур міста:

– Створення бази даних фінансово-кредитних установ, грантових організацій, інвестиційних центрів, фондів підтримки підприємництва, краудфандингових платформ, стартап-центрів та переліку їх послуг для малого та середнього бізнесу.

– Проведення круглих столів за участю представників органів влади, фінансово-кредитних установ, страхових та консалтингових структур, громадських організацій підприємців та роботодавців.

– Сприяння експортно-орієнтованим суб'єктам МСП в їх адаптації до міжнародних ринків.

Удосконалення системи консультативних послуг для підприємців:

– надання в онлайн-режимі дистанційних консультацій суб'єктам господарської діяльності на електронному сервісі «Допомога підприємцю»;

– проведення вебінарів із проблемних питань підприємницької діяльності.

Сприяння формуванню та розвитку кластерів, налагоджуванню виробничих та коопераційних зв'язків між підприємствами міста:

– Створення та оновлення інформаційної бази даних діючих промислових підприємств у м. Харкові, продукції, яка випускається, та пропозицій щодо співпраці.

– Поширення інформації серед промислових підприємств про можливі форми співпраці з комунальними підприємствами.

Формування інфраструктури підтримки підприємництва:

– Підвищення ефективності діяльності Центру надання адміністративних послуг м. Харкова та його територіальних підрозділів в частині удосконалення процедури видачі документів дозвільного характеру суб'єктам підприємницької діяльності.

– Здійснення моніторингу роботи Центру надання адміністративних послуг міста Харкова та його територіальних підрозділів.

Основними заходами реалізації Програми підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки є:

1) удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності; 2) фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка; 3) ресурсне та інформаційне забезпечення підприємництва; 4) розвиток інфраструктури підтримки підприємництва.

Виконання запланованих заходів реалізації Програми доручено лише двом рівням організації, а саме Департаменту адміністративних послуг та споживчого ринку Харківської міської ради, який є юридичною особою та самостійним виконавчим органом Харківської міської ради та Науково-дослідному центру «Економічні проблеми розвитку підприємництва в Україні», який є науковим підрозділом Харківського державного університету харчування та торгівлі та не має статусу юридичної особи.

Висновки зроблені з урахуванням певних повноважень Харківської міської ради (див. Додаток № 1).

Харківська міська програма інвестиційної діяльності та іміджевих проектів на 2017–2020 роки (рішення Харківської міської ради від 21.12.2016 № 490/16)

Основними завданнями міської програми є:

1. Сприяння залученню інвестицій до провідних сфер виробництва, що дозволить впровадити інновації та оновити науково-технічну базу харківських виробничих підприємств як одну з потенційно привабливих для інвесторів сфер економіки, а також до інфраструктури міста в цілому.

2. Забезпечення інформаційної, правової та організаційної підтримки і всебічний консультативний супровід інвестиційних і грантових проектів.

3. Створення постійної робочої групи для оформлення і подачі заявок на фінансування муніципальних проектів.

Заходи для виконання запланованих завдань:

– організація та проведення семінарів, круглих столів, нарад, конкурсів інвестиційних та грантових проектів, конференцій, виставок, форумів, презентацій, у тому числі заходів міжнародного рівня та інших заходів, спрямованих на розвиток і просування інвестиційних можливостей міста і залучення коштів іноземних та вітчизняних інвесторів до розвитку економічного потенціалу Харкова;

– пошук інвесторів та об'єктів інвестицій, створення комунікативного майданчика для них;

– приведення об'єктів, які будуть використовуватися для проведення масштабних іміджевих заходів та проектів, у відповідність до світових стандартів;

– широке використання можливостей українських і зарубіжних ЗМІ для зміцнення авторитету міста Харкова на всеукраїнському та міжнародному рівнях, у тому числі у сфері інвестицій, а також у суміжних соціально важливих сферах;

– розробка, забезпечення функціонування та супровід інтернет-ресурсу Харківської міської ради з питань інвестиційної діяльності «Навігатор інвестора – Харків»;

– проведення конкурсів інноваційно-інвестиційних та грантових проектів для залучення коштів іноземних та вітчизняних інвесторів до розвитку міста Харкова;

- організація і координація роботи з міжнародними організаціями, фондами тощо із залучення інвестицій для реалізації Стратегії розвитку міста Харкова до 2020 року;
- підтримка підприємців-початківців та стартап-ініціатив, організація заходів, спрямованих на їх навчання та розвиток, створення сприятливих стартап та підприємницької екосистеми в місті Харкові;
- сприяння залученню інвестиційних коштів, забезпечення інформаційної та організаційної підтримки іноземним інвесторам, використання в роботі з інвесторами механізму державно-приватного партнерства та комплексний супровід інвестиційних проектів;
- сприяння створенню громадських та професійних рад, торговельно-промислових палат, об'єднань підприємців, установ, ЗВО, громадських організацій, профільних спілок та залученню потенційних інвесторів з метою спільної координації дій, налагодження ефективної співпраці та розробки ініціатив із формування привабливого інвестиційного та бізнес-клімату в місті Харкові.

Висновки до підрозділу 1.1.:

Щодо стану регулювання в програмних документах:

Відповідальним органом за реалізацію програм та формування інфраструктури розвитку підприємства на загальнодержавному та обласному рівні є: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство освіти та науки, обласні державні адміністрації, їх департаменти; на міському рівні: департаменти, управління та комісії міських рад та їх виконавчих органів.

На рівні міст України відповідно до перелічених програм планується створення технопарків, лізингових центрів, фінансово-кредитних установ, інших суб'єктів інфраструктури інноваційного підприємства та підтримки МСП. Переваги та недоліки окремих суб'єктів проаналізовано в подальшому з метою визначення їх можливих місця та функцій в інноваційній інфраструктурі міст.

Для подальшої реалізації проектів в окремих регіонах (областях) для забезпечення фінансово-кредитної підтримки створені Фонди підтримки підприємництва.

Щодо завдань при формуванні програмних документів:

1. Для запровадження більш удосконаленої моделі та подальшого розвитку підприємства в місті Харкові необхідно долучити міську раду, яка відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (гл. 2, ст. 27), має суттєві повноваження у сфері соціально-економічного розвитку нашої держави, а саме:

1) підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;

2) забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів;

3) забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території, а також визначення потреби у місцевих будівельних матеріалах, паливі;

4) розгляд проектів планів підприємств і організацій, які належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, внесення до них зауважень і пропозицій, здійснення контролю за їх виконанням та ін.

2. Відповідно до ч. 1 п. 25 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» однією із виключних компетенцій сільських, селищних, міських рад є утворення цільових фондів та затвердження положень про ці фонди. Необхідно створити Харківський міський Фонд підтримки підприємства.

3. Заохочення створення саморегульованих організацій інфраструктури підтримки МСП, а саме асоціацій, фондів та інших громадських організацій, шляхом встановлення державно-приватного партнерства.

4. Необхідно виступити з ініціативами про те, що в законах, що регулюють господарську діяльність, наукову, науково-технічну діяльність, діяльність окремих суб'єктів інноваційних відносин доцільно передбачити заохочення та зобов'язання створення регіональних організацій інфраструктури підтримки МСП, а саме мереж організацій, асоціацій, фондів та інших громадських організацій, а також шляхом встановлення державно-приватного партнерства.

5. Для більш ефективного стимулювання розвитку МСП необхідно передбачити залучення науково-дослідних установ як галузевих, так і спеціалізованих (наприклад, для створення кластерів) до про-

цесу планування, формування та розвитку зазначеної інфраструктури та їх входження до регіональних інфраструктурних організацій.

6. Реалізація заходів Програми підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки виходить за межі компетенції Департаменту адміністративних послуг та споживчого ринку Харківської міської ради.

7. Щодо програм підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки та Харківської міської програми інвестиційної діяльності та іміджевих проектів на 2017–2020 роки (рішення Харківської міської ради від 21.12.2016 № 490/16), то перелічені в них заходи в багатьох випадках перетинаються, потребують розмежування обов'язків між виконавцями (див. Додаток № 2. Положення про відповідні підрозділи Харківської міської ради). Підрозділ ХДУХТ не може бути відповідальним за реалізацію міської програми, оскільки не є юридичною особою, що тягне за собою відсутність відповідальних посадових осіб та виконавців. В такому разі відповідальною організацією повинен бути безпосередньо ХДУХТ.

Недоліки:

- розробка та прийняття нормативно-правових актів не завжди послідовні та системні;
- не достатній рівень організаційної, інформаційно-консультативної та фінансової підтримки для подальшого стимулювання розвитку МСП;
- відсутність профільних організацій та недостатнє фінансування, яке призводить до гальмування або невиконання відповідних програм розвитку МСП;
- відсутність зв'язків та координації діяльності суб'єктів інфраструктури підтримки та розвитку МСП, інноваційної інфраструктури, що повинно бути вирішеним в програмних документах.

Переваги міста Харкова

Слід зазначити, що сектор МСП відіграє значну роль на ринку праці міста. Вагомою є участь саме малого та середнього бізнесу в доході місцевого бюджету.

Основними перевагами міста є:

- позитивна динаміка росту МСП та наявність ініціативних підприємців;
- активізація інноваційної діяльності;
- потужний науково-освітній та дослідницький потенціал;
- сприятливі ринкові умови для розвитку малого та середнього бізнесу;
- проведення міських заходів із залученням суб'єктів МСП до розвитку економіки та промоції своєї діяльності;
- наявність активного потенціалу громадських організацій, які займаються допомогою та захистом підприємництва;
- розробка та впровадження стратегії розвитку на національному, регіональному та місцевому рівнях;
- систематичне інформування населення щодо стану та розвитку підприємницької діяльності, дозвільної системи, регуляторної політики тощо;
- наявність розвиненої фінансово-банкової інфраструктури та небанківських фінансово-кредитних установ;
- наявність значної кількості наукових, освітніх установ та можливість перекваліфікації працівників;
- розгалужена інфраструктура підтримки підприємництва.

Однією із переваг 2017 року стало відкриття у місті Харкові першого в Україні Регіонального центру послуг.

У місті працює Координаційна рада з питань розвитку підприємництва, зовнішньоекономічної діяльності та залучення інвестицій при Харківському міському голові. Рада виконує функції зворотного зв'язку між органами місцевого самоврядування і керівниками малих підприємств і бізнес-асоціацій міста.

Також підприємці активно користуються послугами Головного управління фіскальної служби України у Харківській області та Центром надання адміністративних послуг міста Харкова.